

Höfn 27 október 2026

Mál nr. S-213/2026

Drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um náttúruvernd, nr. 60/2013

Til umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytisins

Efni: Umsögn um frumvarp um úrræði vegna utanvegaaksturs

Tímabundin haldlagning ökutækja er ekki nægilegt úrræði gegn alvarlegum eða ítrekuðum utanvegaakstri. Viðurlög þurfa að vera þung og hafa raunveruleg fælingaráhrif.

Lagt er til að heimilt verði að gera ökutæki upptæk og selja þau á opinberu uppboði vegna alvarlegra eða ítrekaðra brota, að uppfylltum skýrum lagaskilyrðum. Andvirðið verði meðal annars nýtt til að greiða kostnað við endurheimt náttúru. Fjársektir vegna alvarlegra brota verði að lágmarki 1.000.000 króna, auk skyldu brotamanns til að greiða sannanlegan kostnað við nauðsynlegar úrbætur.

Skýr skilgreining og mat á náttúruspjöllum

Skilgreina verður ótvírætt hvað telst utanvegaakstur og greina á milli ólögmæts aksturs, aksturs eftir löglegum slóðum og aksturs sem sérstaklega er heimilaður. Reglurnar þurfa að vera fyrirsjáanlegar og taka mið af mismunandi aðstæðum, meðal annars á snjó, ís, jöklum og fjörum.

Lögfesta þarf samræmda, mælanlega og gagnsæja matskvarða á náttúruspjöllum og kostnað við úrbætur. Mat á skemmdum má aldrei byggjast á persónulegu eða huglægu mati einstakra starfsmanna, heldur skal það ávallt styðjast við fyrirfram skilgreind, hlutlæg og sannreynanleg viðmið. Þau skulu meðal annars taka mið af umfangi skemmda, áhrifum á gróður og jarðveg, jarðvegsrofi, viðkvæmni vistkerfa og áætluðum endurheimtartíma.

Matið skal byggjast á skjalfestum gögnum og faglegum forsendum. Tryggja verður að málsaðilar hafi aðgang að gögnum, rétt til að koma að athugasemdum og möguleika á óháðri endurskoðun matsins.

Valdheimildir og eftirlit

Tryggja þarf að valdheimildir Náttúruverndarstofnunar séu skýrt afmarkaðar. Þegar sama stofnun metur skemmdir, ákveður úrbætur og innheimtir kostnað er mikilvægt að tryggja óháð eftirlit, gagnsæi, rökstuddar ákvarðanir og raunhæfan kærurétt.

Heimabyggð, atvinnulíf og ferðafrelsi

Reglurnar mega ekki torvela lögmæta atvinnustarfsemi, hefðbundna landnýtingu eða nauðsynlegar ferðir íbúa og landeigenda. Jafnframt verður að standa vörð um ferðafrelsi almennings og rétt fólks til að ferðast um landið eftir vegum og slóðum sem heimilt er að aka um. Náttúruvernd má ekki verða tilefni til óþarfa takmarkana á lögmætri umferð eða ófyrirsjáanlegra afskipta stjórnvalda.

Fjármunir sem innheimtast vegna náttúruspjalla ættu, eftir því sem lög heimila, að renna til úrbóta á þeim svæðum sem orðið hafa fyrir tjóni.

Flýtimeðferð mála

Mál vegna utanvegaaksturs og náttúruspjalla þurfa að fá flýtimeðferð hjá viðeigandi stjórnvöldum og eftir atvikum dómstólum. Setja þarf skýr viðmið um málsmeðferðartíma svo rannsókn, ákvörðun um ábyrgð og nauðsynlegar úrbætur dragist ekki að óþörfu. Flýtimeðferð má þó ekki skerða rétt málsaðila til réttlátrar málsmeðferðar.

Þess er krafist að frumvarpið verði endurskoðað með eftirfarandi atriði í huga:

Heimilt verði að gera ökutæki upptæk vegna alvarlegra eða ítrekaðra brota og leggja á að lágmarki 1.000.000 króna sekt vegna alvarlegra brota.

Skilgreining á utanvegaakstri og matskvarðar á náttúruspjöll verði skýrir, samræmdir og gagnsærir. Mat á skemmdum má aldrei byggjast á persónulegu eða huglægu mati.

Tryggt verði óháð eftirlit með mati á skemmdum, ákvörðunum um úrbætur og innheimtu kostnaðar.

Tekið verði tillit til hagsmuna heimabyggða, lögmætrar atvinnustarfsemi og ferðafrelsis almennings.

Mál fái flýtimeðferð án þess að réttaröryggi málsaðila sé skert.

Markmiðið á að vera að koma í veg fyrir náttúruspjöll og tryggja að þeir sem valda þeim beri ábyrgð á afleiðingunum. Jafnframt verður löggjöfin að tryggja skýrar reglur, málefnalega og gagnsæja stjórnsýslu og vernd lögmæts ferðafrelsis og atvinnulífs um allt land.

Virðingafyllst

Laufey Guðmundsdóttir

framkvæmdastjóri Fallastakks/Glacier Journey ehf.